

BÀI THƠ SỐ 28

(TA-GO)

1. Ra-bin-đra-nát Ta-go (1861 - 1941) là nhà thơ, nhà viết kịch, nhà văn hoá thiên tài của Ấn Độ. Ta-go đã để lại cho kho tàng văn học Ấn Độ và thế giới một di sản lớn lao : 52 tập thơ, 42 vở kịch, 12 cuốn tiểu thuyết..., đặc biệt là tập Thơ Dân được Giải thưởng Nô-ben năm 1913.

Cống hiến vĩ đại nhất của Ta-go là ở chỗ ông đã phát huy được truyền thống đấu tranh yêu nước và nhân đạo chủ nghĩa của dân tộc Ấn Độ, kết hợp với tinh hoa văn hoá phương Tây.

Ta-go ca ngợi tình yêu thương cao cả giữa con người một cách chân thành, rộng mở với lòng từ bi và đức tin của truyền thống tôn giáo Ấn Độ. Ông tiếp thu những nét tích cực trong chủ nghĩa nhân đạo phương Tây, như đòi giải phóng cá tính, đề cao tinh thần tự giác đấu tranh cho tự do, đòi công bằng bác ái, tin ở sức mạnh con người.

Theo Ta-go, con người là đáng tôn thờ nhất, do đó, ông đề xướng "tôn giáo Con Người". Tầng lớp nhân dân lao động cùng khổ cũng được Ta-go luôn quan tâm.

Mặc dù chủ nghĩa nhân đạo của Ta-go có màu sắc duy tâm, huyền bí, nhưng nội dung cơ bản của nó vẫn là yêu đất nước, yêu con người, yêu sự sống.

Yêu thiên nhiên là một đặc điểm nổi bật trong cá tính Ta-go. Ông chủ trương con người cần hoà đồng với thiên nhiên, coi thiên nhiên như người bạn tâm tình và là đối tượng của thơ ca. Trong các tác phẩm của Ta-go, thiên nhiên xuất hiện không chỉ như môi trường sống, hoạt động của con người mà là một thế giới mỹ lệ, một thế giới của cái đẹp, của nghệ thuật, của thơ ca.

Tính đa cảm, tính trầm tư là một đặc điểm khác trong cá tính đã ảnh hưởng rất rõ trong các tác phẩm của Ta-go. Ông rung động trước tất cả mọi điều, dù là nhỏ nhặt của cuộc sống, đặc biệt là vẻ đẹp thiên nhiên, con người và nỗi đau khổ của con người. Nét trầm tư, suy nghĩ đã tạo nên chất triết lí với các cung bậc ý nghĩa, chiều sâu tình cảm trong thơ ông. Tác phẩm của Ta-go tràn ngập tinh thần dân tộc, yêu nước, chống thực dân, thức tỉnh niềm khát khao giải phóng, độc lập, tự do của nhân dân Ấn Độ. Bên cạnh đó, văn thơ Ta-go còn chứa chan một tình yêu thiên nhiên, niềm tin mãnh liệt vào cuộc sống và con người.

Bút pháp nghệ thuật Ta-go vừa mang tính hiện thực vừa giàu chất biểu tượng. Dưới cái vỏ thần bí, cao siêu vẫn cháy bỏng một lòng tin yêu cuộc sống và

Trung tâm Luyện thi Amax – 39 LK 6A Làng Việt Kiều Châu Âu

những vấn đề của cuộc đời trần tục hằng ngày. Thơ trữ tình Ta-go là những bản tình ca say đắm, là bức tranh thiên nhiên mỹ lệ muôn màu với những hình ảnh lung linh, huyền diệu.

2. Bài thơ số 28 được in trong tập Người làm vườn, là một trong những bài thơ tình hay nhất thế giới. Bài thơ khẳng định : tình yêu là sự đồng điệu, hoà hợp, dâng hiến tâm hồn, tin yêu và hiểu biết, chia sẻ lẫn nhau. Nhưng trái tim con người, thế giới tâm hồn con người lại mãi là một cõi bí mật lớn lao. Chính vì vậy, việc tìm tới sự đồng điệu, chan hoà vào thế giới tâm hồn của người yêu luôn là những khát khao không bao giờ vơi tới nổi. Điều đó tạo nên vẻ hấp dẫn muôn đời của tình yêu.

Chất triết lí được trình bày qua những lập luận chặt chẽ với hệ thống hình ảnh rạch ròi, sinh động. Với cách đặt vấn đề, phản đề, nghi vấn, giải thích để đi tới chân lí, bài thơ rất đặc trưng cho tư duy người Ấn : tìm tới chất triết lí trong muôn vàn hiện tượng đời sống.

- Những nghịch lí muôn đời của trái tim

Nghĩa bài thơ được diễn giải theo tầng bậc từ thấp đến cao, từ cụ thể đến trừu tượng, từ nghĩa thực đến nghĩa triết lí, và cảm xúc trong bài cũng được nâng dần

theo các tầng nghĩa của bài. Sự đan chéo giữa IM lẽ của một người tình pha một triết gia làm cho ý nghĩa và cảm xúc trong bài thơ càng thêm sâu sắc, cao siêu.

Mở đầu bài thơ là hình ảnh đôi mắt - "cửa sổ tâm hồn". Đôi mắt ấy, dưới con mắt nhà thơ, như ánh sáng kì diệu của trời đất, đang muốn rọi sáng tận đáy sâu của trái tim người yêu, như trăng kia muốn vào sâu biển cả. Đó chính là niềm khát khao hoà hợp tâm hồn, là khát vọng muốn chan hoà và thấu hiểu người mình yêu. Nhưng đôi mắt ấy cũng chưa đủ chứa một nỗi băn khoăn, u buồn vì khát khao trên là vô vọng.

Rất chân thành, chàng trai thổ lộ : "Anh đã để cuộc đời anh trần trụi dưới mắt em - Anh không giấu em một điều gì". Nhưng, một nghịch lí xảy ra : "Chính vì thế mà em không biết gì tất cả về anh". Vì sao vậy ? Bởi vì tất cả những điều em biết về anh đều mới chỉ là cái bề ngoài (ví như ăn mặc, hành động, lời nói,...), còn cái đáy sâu thẳm của tâm hồn anh, trái tim anh (những suy nghĩ, cảm xúc) để đâu nắm bắt được.

Vẫn một mực chân thành, chàng trai sẵn sàng hiến dâng cuộc đời cho người yêu. Cả đoạn thơ là những nguyện ước thiêng liêng với những hình ảnh, từ ngữ đẹp đẽ, sang trọng. Nhưng cái phần cuộc đời ấy vẫn chỉ là những cái có thể nắm

Trung tâm Luyện thi Amax – 39 LK 6A Làng Việt Kiều Châu Âu

bắt được, dù rất quý giá, cao sang. Một phản đề được đưa ra : Cái quý giá nhất của cuộc đời chàng trai lại là một trái tim - một thế giới tinh thần bí ẩn, vô biên, một vương quốc mà em là nữ hoàng, là người làm chủ nó mà cũng không thể biết được biên giới của nó xa gần, rộng hẹp đến đâu. Đây chính là một khoảng cách không bao giờ phá vỡ nổi, một đỉnh cao không bao giờ bị chinh phục của tình yêu. Niềm hoà hợp, đồng cảm dù đẹp đẽ đến đâu cũng không bao giờ trọn vẹn bởi đặc tính này của trái tim con người.

Một giả thiết lại được nêu lên : Nếu trái tim chàng trai có những phút giây lạc thú, thì người yêu cũng dễ chia vui bằng nụ cười nhẹ nhõm ; nếu trái tim chàng khổ đau thì người yêu cũng thông cảm bằng hàng lệ trong.

Nhưng chàng trai tự biết mình có một trái tim phức tạp hơn nhiều : trái tim anh lụi là tình yêu. Một trái tim đâu chỉ có những vui sướng, khổ đau dễ chia sẻ, cảm thông, mà bao gồm nhiều nỗi đối lập, mâu thuẫn : vừa sung sướng - vừa khổ đau, vừa thiếu thốn - vừa giàu sang, mà tất cả đều vô biên, trường cửu, một thế giới bí ẩn, không giới hạn, không ai có thể đo đếm được (ca dao Việt Nam cũng từng có câu mang ý nghĩa tương tự : "Sông sâu còn có kẻ dò - Lòng người ai dễ mà đo cho tường").

Bài thơ được kết cấu theo tầng bậc. Ý một : Anh xin dâng hiến trọn vẹn cuộc đời anh cho em. Ý hai : Nhưng không bao giờ em có thể chiếm lĩnh trọn vẹn trái tim anh. Hai ý này ngày càng được bổ sung ở mức độ cao hơn trong những lập luận của toàn bài.

Sự đối lập giữa khát vọng giải bày, dâng hiến, chan hoà vào tâm hồn người yêu và cái bí ẩn không gì khám phá nổi của trái tim là những đối lập tồn tại mãi mãi trong tình yêu. Sự hoà hợp trọn vẹn trong tình yêu là điều không thể, nhưng tình yêu luôn là niềm khao khát cái trọn vẹn ấy.

Nếu mỗi người tình đều biết hướng về cái trọn vẹn để nắm bắt, dựng xây, điều đó sẽ đem đến hạnh phúc trong tình yêu.

Phải chăng đây là triết lí tiềm ẩn của thơ tình Ta-go ?

- Sức mê hoặc, quyến rũ của nghệ thuật Bài thơ số 28

Bài thơ là một hệ thống tầng tầng lớp lớp những hình ảnh tượng trưng và so sánh : đôi mắt em muốn nhìn... như trăng kia muốn vào sâu biển cả (sự khao khát hoà hợp, thấu hiểu tâm hồn); đời anh là viên ngọc, đoá hoa (những gì đẹp đẽ nhất, quý giá nhất của đời anh) ; em là nữ hoàng của vương quốc đó (em là người làm chủ trái tim anh),... Hệ thống những hình ảnh tượng trưng, so sánh

Trung tâm Luyện thi Amax – 39 LK 6A Làng Việt Kiều Châu Âu

này làm cho những hình ảnh của tình yêu, của tâm hồn, của trái tim người đang yêu được mỹ lệ hoá, lung linh những sắc màu huyền diệu. Bài thơ mang tính chất mê hoặc vì lẽ đó.

Đây là một bài thơ trữ tình giàu chất triết lí. Chất triết lí của bài thơ thể hiện trên nhiều bình diện : Đó là những lập luận, đưa ra giả thiết rồi phản bác lại với những mẫu câu lặp lại : Nếu... chỉ là... nhưng. Sự vật của đời sống không chỉ được nhìn nhận theo một chiều mà luôn đặt trong sự nghi vấn để tìm sự thật cuối cùng.

Nhà thơ hướng về cái vô hạn của vũ trụ (biển cả, vương quốc) để xác định giới hạn, bản chất của thế giới tâm linh - phần bí ẩn, sâu xa nhất của tâm hồn con người - và nêu lên những đối lập, mâu thuẫn muôn đời như là những quy luật vĩnh cửu của tình yêu.

Ta-go muốn nói điều gì về tình yêu ? Có lẽ ông muốn nói lên một chân lí : Tình yêu là một cuộc dâng hiến trọn vẹn và là một quá trình khám phá, tìm tòi. Nhưng trái tim tình yêu mãi mãi vẫn là những điều bí ẩn. Chiếm lĩnh cái bí ẩn, vô bờ, không giới hạn của tâm hồn người yêu sẽ luôn là những khát khao vĩnh cửu của con người.